HAL BALZAN

IL-ĦAMES SENA NRU. 27 — LEĦEN IL-KUNSILL ĊIVIKU — JANNAR/FRAR 1976

EDITORJAL

★ **XEWQAT TAS-SENA L-ĠDIDA**

Nagħtu ix-xewqat tagħna lill-Balzanin u lill-qarrejja tagħna kollha għas-sena l-ġdida li għadha kemm bdiet. Ix-xewqat tagħna nixtequhom li jnisslu titjib fir-relazzjonijiet bejn kull wieħed u waħda minna. Nixtiequ li kull bniedem jagħraf is-siwi ta' ħaddieħor, u li kulħadd ifittex li mill-aħjar li jista' jgħin lil ħaddieħor. Huma xewqat li l-Balzanin kollha jingħaqdu aktar bejniethom u japprezzaw aktar il-wirt ta' Ħal Balzan.

Dan hu sewwasew il-għan tagħna li għandna f'idejna l-ħruġ ta' din il-gazzetta — li ngħaqqdu l-Balzanin kollha u li ngħaddulhom xi tagħrif ta' ħtieġa, sew parrokkjali kif ukoll ċiviku. L-interess fil-gazzetta qiegħed kull ma jmur jikber, però għadu ma laħaqx il-livell li nixtiequ aħna. Nixtiequ li aktar qarrejja jinteressaw ruħhom u jibagħtulna l-fehmiet tagħhom fuq ħwejjeġ li jolqtu mill-qrib ir-raħal tagħna. Din il-gazzetta nixtiequ nagħmlu minnha l-mezz li bih il-Balzanin kollha jesprimu l-opinjonijiet tagħhom lill-bqija tal-komunità.

Aħna, min-naħa tagħna, qegħdin nippruvaw kull ma jmur inżewqu l-artikli lj jidhru. Mal-bidu tal-ħames sena bdejna nagħtu lill-qarrejja tagħna żewġ rubriki ġodda — **"Bejnietna n-Nisa", miktuba mis-sinjura Doris Spiteri**, mara li tinteressa ruħha ħafna u li hija wkoll 'marriage counsellor' tal-Moviment ta' Kana, u "Għalina ż-Żgħażagħ", li qiegħda f'idejn iż-żewġ żgħażagħ ħabrieka Pawlu Mallia u Twanny Darmanin. Lil dawn it-tliet sinjuri nixtiequ nirringrazzjawhom għall-kitbiet tagħhom li, aħna żguri, qed ikunu ta' interess u qed jiġu apprezzati minn ħafna qarrejja. Nixtiequ nirringrazzjaw ukoll lill-kollaboraturi l-oħra kollha, li ilhom magħna sa mit-twelid tal-gazzetta, fosthom il-Kappillan li, għalkemm il-kelma tiegħu mhix se tibqa' tidher fil-gazzetta tagħna, żgur insibu l-għajnuna tiegħu meta neħtiġuha.

Lill-qarrejja ngħidulhom li l-gazzetta hija ta' kulħadd, tal-Balzanin kollha. Għalhekk kull suġġeriment, kull ideja, għall-ġid huma milqugħin. Nistennew li aktar Balzanin jiktbulna.

★ **IL-PITTURA**

Skond l-aħħar tagħrif li kellna dwar il-pittura tal-Kappellun tar-Rużarju, tagħrif li kien deher fl-ewwel paġna tal-ħarġa Settembru/Ottubru 1975 ta' din il-gazzetta, din il-pittura kellha tinbeda u tinkixef biċċa minnha sal-Milied li għadda u titlesta sal-festa titulari ta' din is-sena. Dan kien skond il-ftehim bil-miktub li ġie ffirmat mill-Kumitat tal-Pittura u mill-pittur, il-Kav. Emvin Cremona. Il-Milied wasal, u issa ġa ilu xahar li għadda. U l-pittura ma nkixfet l-ebda parti minnha u, milli jidher, donnu m'hemm l-ebda ħjiel li nbdiet. U bir-raġun killu l-poplu Balzani, li feraħ ħafna bl-aħbar li l-pittura sa fl-aħħar sa titlesta, jistaqsi kif ġaladarba sar ftehim bil-miktub, dan il-ftehim ma ġiex onorat. X'inhi r-raġuni li għaliha l-ebda parti tal-pittura ma nkixfet? Hemm ċans li l-pittura titlesta, skond il-ftehim, sal-festa titulari ta' din is-sena? Dawn huma mistoqsijiet li l-Balzanin qegħdin jistaqsu u għandhom dritt ikollhom tweġiba għalihom.

★ **IL-KNEJJES IŻ-ŻGĦAR TA' ĦAL BALZAN**

Fl-editorjal tal-gazzetta tagħna ta' xi żmien ilu (ara Marzu/April u Mejju/Ġunju 1973), konna għamilna diversi appelli sabiex jiġu rrestawrati l-knejjes iż-żgħar ta' Ħal Balzan. Dawk l-appelli tagħna, milli jidher, illum instemgħu għax il-knisja l-qadima tal-Lunzjata u dik ta' Santu Rokku

■ għal paġna 2

REAL LEATHER

BOOTS ... SHOES ... SANDALS ...
BAGS ... BELTS ...

FANTASTIC COLOURS TO CHOOSE FROM
AND MADE-TO-MEASURE (IN ANY SIZE)

ZAMMIT LA ROSA FOOTWEAR LTD.

GOOD SHEPHERD AVENUE, BALZAN

Telephone: 41082

IL-KNISJA PARROKKJALI (15)

IL-KOPPLA

IL-PITTURA TAL-KOPPLA

Meta ġie maħsub li l-Knisja Parrokkjali tiġi ppitturata, żgur li f'dak iż-żmien ma kien hawn ebda pittur Malti aqwa minn Ġużeppi Cali'. Għalhekk dan il-pittur famuż ġie mitlub biex jagħti bidu għall-pittura tal-Koppla. Ġie magħżul bħala suġġett addattat id-Doni ta' l-Ispirtu s-Santu. Issa peress li l-Koppla hija maqsuma fi tmien flieli, fil-felli tal-faċċata ġie mpitter l-Ispirtu s-Santu taħt forma ta' ħamiema, imdawwar minn għadd ta' anġli.

U għalhekk fil-flieli l-oħra ġew impittra, b'kuluri delikati ħafna u mill-isbaħ, anġli kbar. Kull felli għandu anġlu kbir b'simbolu f'idejh ta' wieħed mis-seba' doni; ħdejn kull anġlu naraw anġlu żgħir. Dawn is-simboli jirrappreżentaw id-Doni tal-Għerf, tal-Fehma, tal-Kunsill, tal-Qawwa, tax-Xjenza, tal-Pjeta', u tal-Biża' t'Alla.

Din il-Pittura saret fis-sena 1894, bħal ma tixhed id-data u l-firma li hemm fil-Koppla stess.

Il-Koppla tiġi ndurata

Tliet snin wara li l-Koppla ġiet ippitturata, ġiet indurata. Nafu li l-prokuratur tal-Veneranda Lampada ta' dak iż-żmien, Wiġi Cauchi, nhar it-23 ta' Mejju 1897, irċieva l-flus minn għand il-prokuratur tal-kaxxa ta' l-erwieħ bħala sehem tal-prokura tiegħu għall-induratura tal-Koppla. (1)

Il-prokuraturi l-oħra, li kienu jlaħħqu sebgħa, kollha taw is-sehem tal-prokura tagħhom għal din l-induratura.

X'igħidu dwar il-Koppla nies magħrufin

"The fine dome of Balzan Church", hekk imur isejħilha l-Koppla l-Arkitett u Professur ta' l-Università ta' Malta, il-Professur Quentin Hughes, f'nota ta' referenza fil-ktieb tiegħu "The Building of Malta." (2)

Il-Kavallier Vincenzo Bonello, f'artiklu tiegħu fl-"Enciclopedia Italiana" dwar Malta, wara li jsemmi li l-arti f'Malta ħadet spinta qawwija mal-wasla tal-Kavallieri ta' l-Ordni ta' Malta, jibda billi jsemmi li l-Ordni bdiet tibgħat l-aħjar artisti Maltin biex jipperfezzjonaw ruħhom fl-arti, ikompli billi jsemmi l-Palazz tal-Gran Mastri, u jispiċċa billi daħħal il-Koppla tagħna flimkien ma' bini ieħor li jispikka fl-arti u jgħid: "la cupola di Casal Balzan si trovano accenti d'arte schietta e nobilissima". (3)

Il-Lunetti ta' taħt il-Koppla

Il-Koppla qed tistrieħ fuq erba' lunetti. Dawn ġew ippitturati wkoll bħall-koppla minn Ġużeppi Cali', u jirrappreżentaw lill-erba' Evanġelisti. Ma' l-ewwel daqqa t'għajn lejn dawn il-lunetti wieħed jinduna li huma kapolavur ta' dan il-magħruf pittur li għamel isem mhux biss f'Malta iżda anke barra. U forsi waħda mill-aqwa xogħlijiet ta' Cali' hi l-pittura tal-lunetta tal-Koppla tagħna li tirrappreżenta lil San Luqa. Sirna nafu dan minn korrispondenza li kienet saret bejn il-Professur Ingliż Cl. Milard u l-Pittur Ġużeppi Cali'. Dan il-Professur kiteb lil Cali' fejn qallu: "Everybody thinks that you ought to exhibit your work in England. The pictures in BALZAN CHURCH are very much admired especially the Saint Luke". (4)

Wieħed mit-tmien flieli tal-Koppla, dak tal-faċċata, li juri l-Ispirtu s-Santu mdawwar minn għadd ta' anġli. Tidher ukoll il-firma tal-pittur, G. Cali, u s-sena li fiha sar ix-xogħol, 1894. (Ara wkoll Paġna 2.)

B'hekk temmejna t-tagħrif dwar il-Koppla; darb'oħra jmiss li nitkellmu fuq il-Kampnar u l-qniepen tiegħu, kif ukoll dwar l-arloġġ l-antik u l-arloġġ il-ġdid.

REFERENZI

1. ARKIVJU PARROKKJALI — Lib. 57. p. 224
2. QUENTIN HUGHES: The Building of Malta Ref. 275 p. 96.
3. BONELLO VINC.: Malta, Enciclopedia Italiana p. 45.
4. FERRIS A: Descrizione Storica delle Chiese di Malta e Gozo, p. 510

SILTIET MILL-ISTORJA TA' ĦAL BALZAN
Tiftix u kitba ta'
DUN ĠWANN DIMECH

KAŻIN TAL-BANDA 'SAN GABRIEL'
KOMPETIZZJONI TAL-BILJARD

Il-Każin tal-Banda 'San Gabriel' qiegħed iniedi kompetizzjoni ta' "Snooker" fuq bażi ta' 'league'.

Il-Kompetizzjoni se tkun miftuħa għall-membri tal-każin, kif ukoll għan-nies li joqogħdu Ħal Balzan.

Jingħataw tliet premjijiet li jkunu jikkonsistu f'tazza kull premju — l-ewwel; it-tieni; u t-tielet.

L-entratura tkun ta' 15c u t-tellief iħallas tal-logħob.

Irreġistraw fil-bar tal-każin sal-15 ta' Frar, 1976 sa l-10.00 a.m. Dak il-ħin stess jiġu mtellgħa l-poloz.

Il-Kompetizzjoni tibda fl-20 ta' Frar, 1976.

"HAL BALZAN"

toħroġ kull xahrejn mill-
KUNSILL ĊIVIKU — BALZAN

c/o Każin tal-Banda
'San Gabriel'
Ħal Balzan.

Stampata fil-
Lux Press
Ħamrun.

■ minn paġna 1

qegħdin jiġu rrestawrati minn barra. Nistgħu ngħidu li ħadna pjaċir b'din l-inizjattiva, għalkemm forsi ma naqblux sa barra mal-metodu ta' kif sar ix-xogħol .Il-metodu serju li qed jiġi wżat illum fir-restawr ta' bini simili huwa li terġa' tintuża l-ġebla Maltija u titqiegħed flok il-ġebla mmermra. Però rridu nammettu wkoll li l-ispiża kienet tkun għolja wisq biex ir-raħal jiflaħ għaliha. Kenitx tkun ideja tajba li kieku avviċinajna lil xi soċjetà bħal "Din l-Art Ħelwa" biex tgħin f'din il-biċċa xogħol?

Li seta' sar ukoll, għallinqas, u forsi dan għadu jista' jsir, huwa r-restawr b'dan il-metodu li semmejna tattieqa li hemm mal-ġenb tal-knisja ta' Santu Rokku, tieqa ħelwa għalkemm sempliċi li l-iskultura tagħha issa tista' tgħid tħassret xi ftit. Nistgħu nissuġġerixxu wkoll li jerġa' jsir dak il-gwarniċ li fl-imgħoddi, skond kif igħarrafna Dun Ġwann Dimech, kien idawwar in-naħa ta' fuq tal-bieb tal-knisja tal-Lunzjata u li biż-żmien tkisser.

★ **VANDALIŻMU**

Għadu li kull pajjiż jeħtieġlu jikkumbatti, għax jeqred iċ-ċivilta tal-poplu u l-armonija li għandha teżisti bejn iċ-ċittadini, huwa l-vandaliżmu. Il-vandaliżmu m'huwiex marda ta' żmienna, imma huwa antik daqs il-ġnus qerrieda — il-Vandali — li minnhom ħa ismu. Biss, ħaġa tal-għaġeb, minkejja l-mogħdija taż-żmien, baqa' jsaltan fl-imħuħ talftit li, għax għandhom moħħ fqir, ma jedhewx ħlief fil-ħsara u l-qerda ta' ħwejjeġ ta' ħaddieħor jew tan-nazzjon in ġenerali. Dan m'aħniex ngħiduh għal Ħal Balzan għax, għall-grazzja t'Alla, ir-raħal tagħna dejjem kellu atmosfera kwieta u kalma minn dan il-lat, għalkemm xi każ rari ma jonqosx. Imma kelma għall-ġid tiswa dejjem. Il-ġenituri u l-edukaturi għandhom inisslu fil-ġenerazzjoni li tielgħa stmerrija lejn egħmejjel ta' vandaliżmu.

L-ISQOF PACE U L-BALZANIN

Kif qrajna fl-aħħar żewġ ħarġiet ta' din il-gazzetta, l-Isqof Monsinjur Pietru Pace kellu d-dar tal-villeġġjatura f'Ħal Balzan, u għaldaqstant mingħajr ebda dubju l-Balzanin kienu jħossuhom tassew onorati bil-preżenza ta' Mons. Isqof Pace fir- raħal tagħhom.

Ġara li fis-27 ta' April 1909, ġie Malta r-Re Dwardu VII, u f'din l-okkażjoni l-imsemmi Re ta lill-Isqof Pace l-onorifiċenza ta' "Knight of the Victorian Order" (K.C.V.O.). (1) L-unur li r-Re għogbu jagħti lill-Monsinjur Pace ferraħ lill-Maltin kollha, u l-Balzanin użaw din l-okkażjoni biex juru l-imħabba tagħhom lejn l-Isqof.

Kien in-neguzjant Annunziato Balzan li ħaseb biex ilaqqa' n-nies flimkien biex jiftiehmu x'kellu jsir. Għaldaqstant il-Ħadd, 9 ta' Mejju, ġemgħa sabiħa ta' Balzanin ta' kull klassi marru sa għand l-Isqof Pace, li kien jinsab fid-dar tiegħu ta' Ħal Balzan, u tawh bukkett, li kien ħa ħsiebu Mastru Ġann Ebejer. Imbagħad Dun Salv Degabriele qralu diskors bit-Taljan, li wara nqara bil-Malti minneguzjant Anġlu Muscat għassodisfazzjon ta' kulħadd. L-Isqof Pace wara għamel diskors, u fost affarijiet oħra faħħar it-tjieba u r-rispett talpoplu ta' Ħal Balzan. X'ħin spiċċa d-diskors, l-Isqof ta l-Barka Apostolika tiegħu lill-Balzanin. (2)

———————

(1) Laferla, British Malta Vol. II, p. 176.

(2) Malta Tagħna, No. 1159, 22 ta' Mejju 1909.

W.L. Zammit, B.A. (Hons.) M.A.

COMBINED INDUSTRIES LIMITED

JOSEPH LICARI — TOBACCO DIVISION
Telephone: 24301

ARS VITREA — GLASS AND MIRRORS DIVISION
Telephone: 40323

UTILITY WOODWORKS — FURNITURE AND JOINERY DIVISION
Telephone: 42027

MALTA ALUMINIUM LIMITED
Telephone: 42027

100, St. Anthony Street,
Lija, Malta.

Cable Address:
Jolica, Malta.

IL-KALENDARJU

HIDMA ĠDIDA

— jikteb CARMEL BEZZINA B.A. —

Il-Kalendarju li l-Kunsill Ċiviku tagħna ppubblika għal-ewwel darba din is-sena fuq inizjattiva tal-membri tal-Bord Editorjali ta' din il-gazzetta, intlaqa' tajjeb u ntgħoġob ħafna. Tista' tgħid li ftit kienu l-familji Balzanin li ma ħadux kopja. Xi kalendarji ntbagħtu wkoll lil Balzanin imsefrin. Dan kien ta' kuraġġ kbir għalina u ta' ħeġġa sabiex fis-snin li ġejjin inkomplu b'din il-ħidma.

Kif ġiet l-ideja ta' dan il-kalendarju? L-ewwelnett, l-ideja li l-Kunsill Ċiviku tagħna jippubblika xi ħaġa speċjali, bħal kalendarju jew xi ħaġa simili, apparti l-gazzetta ta' kull xahrejn, kienet ilha tberren f'rasi madwar tliet snin sħaħ. Anzi, nista' ngħid li kien sewwasew fl-ewwel sena li bdejna noħorġu l-gazzetta li nibtet fija din ix-xewqa. Biss ma ridtx insemmiha għax kont naf li, barra li titlob ħafna xogħol, trid ukoll ħafna flus, u l-gazzetta, billi kienet għadha fil-bidu, żgur li ma kenitx tiflaħ għal spejjeż oħra barra l-ispejjeż għall-pubblikazzjoni tagħha stess. Però din ix-xewqa ma ħallejthiex tmut fija. Ridt nistenna l-waqt tajjeb.

Kien fil-vaganzi tas-sajf li għadda meta rġajna ħlomna bil-kalendarju. Issa l-gazzetta konna ilna noħorġuha erba' snin sħaħ, u deherli għalhekk li kienet fuq saqajha biżżejjed li stajna nidħlu għal biċċa xogħol oħra ftit aktar ambizzjuża. L-ideja semmejtha lill-ħabib tiegħi Gwido Borg, li mill-ewwel għoġbitu. Imbagħad semmejtha lil sħabi tal-Bord Editorjali, Valentino Muscat u Anthony Fenech, li mhux talli għoġbithom imma baqgħu entużjażmati u ħerqanin li l-ideja tirnexxi. Dan kien għall-aħħar t'Awwissu.

Il-biċċa xogħol ħadnieha f'idejna bl-akbar serjetà. Bdejna niltaqgħu aktar ta' spiss mis-soltu. Kull wieħed minna ressaq is-suġġerimenti tiegħu dwar x'ritratti kellhom jidhru fil-kalendarju, filwaqt li bdejna nfittxu liema stamperija setgħet taqdina bl-aħjar xogħol fl-iqsar żmien u bl-orħos prezz possibbli. Fl-aħħar iddeċidejna li kellha tkun l-istess stamperija "Lux", li dejjem tatna xogħol tajjeb kemm ilna nippubblikaw il-gazzetta. Ftehemna ma' l-istampatur li kemm-il darba nagħtuh il-materjal sa l-aħħar ta' Settembru, jagħtina x-xogħol lest għall-bidu ta' Novembru.

Ritratti

Dwar ir-ritratti, aħna ridna nolqtu aspetti diversi ta' Ħal Balzan, ibda mill-ġrajja tiegħu u spiċċa fil-festa titulari ta' l-Annunzjata. Fejn stajna, ippruvajna llaqqgħu xi ritratti partikulari ma' xi xahar relattiv. Hekk, ngħidu aħna, għax-xahar ta' Jannar rajna li l-aħjar ritratt huwa dak tattlugħ tal-Qanpiena l-Kbira fil-kampnar, billi dan ġara fit-2 ta' Jannar 1949; il-Knisja Parrokkjali l-Qadima tal-Lunzjata ħallejnieha għal Awwissu, billi Ħal Balzan sar Parroċċa nhar l-14 t'Awwissu 1655; għal Diċembru ġibna żewġ ritratti tal-Knisja Parrokkjali, billi l-ewwel ġebla ta' din il-knisja tqiegħdet nhar is-26 ta' Diċembru 1669.

Fir-ritratti tagħna tajna importanza wkoll lill-ħidma taż-żewġ każini li jieħdu ħsieb l-armar tal-festa, kif ukoll lill-kumitat tan-nar. Ma naqsux ukoll ritratti ta' bini qadim u niċeċ devoti li nsibu fir-raħal, kif ukoll tal-faċċata stupenda tal-kappella tal-Bon Pastur. Naturalment hemm ħafna aspetti oħrajn tal-ħajja Balzanija — reliġjużi, ċiviċi, u soċjali — li, kontra qalbna, kellna nħalluhom barra; biss dawn nittamaw li jsibu posthom f'kalendarji ta' snin oħra.

Flus

Waħda mill-problemi kbar li ltqajna magħhom kienet, bla dubju ta' xejn, dik finanzjarja. Billi aħna xtaqna nistampaw kalendarju mdaqqas, fuq 'art paper' fina u sabiħa, u li fih ikollna xi tipi bil-kulur barra dawk suwed, kellna tabilfors inħabbtu wiċċna ma' din il-problema. Barra dan, xtaqna li l-prezz jibqa' raġonevolment baxx kemm jista' jkun. L-unika soluzzjoni kienet li nippruvaw niksbu xi ftit reklami biex bis-saħħa tagħhom inkunu nistgħu rraħħsu l-prezz għal dawk li jixtruh. Dan irnexxielna nagħmluh, u l-kalendarji setgħu jinbiegħu 20 cents il-wieħed minflok 25 cents kemm swew. U hawn nixtieq nirringrazzja, f'isem il-Bord Editorjali kollu, lil dawk il-ħwienet u d-ditti kollha li għoġobhom igħinuna bir-reklami tagħhom, u fl-istess ħin inħeġġu lill-Balzanin sabiex kemm jistgħu jixtru l-bżonnijiet tagħhom mingħandhom.

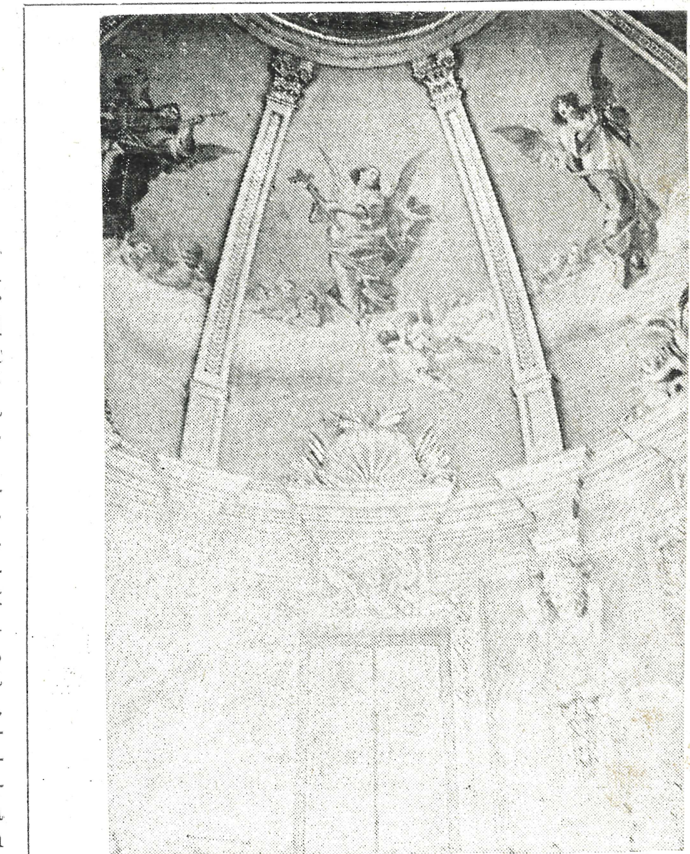
Tqassim

Il-kalendarji kienu lesti u waslu għandna nhar it-Tnejn 17 ta' Novembru. Issa kien għad baqa' l-aħħar biċċa wġigħ ta' ras, li dawn jitqassmu u jinbiegħu fid-djar tar-raħal. Għal din il-biċċa xogħol indaħlu l-istess nies li matul is-sena, b'sabar kbir u mingħajr l-ebda ħlas ta' xejn, iqassmu l-gazzetta. Lil dawn is-sinjuri laqqajniehom u flimkien ftehimna fuq liema parti tar-raħal kienu se jieħdu. Ix-xogħol mexa ħarir, u f'qasir żmien il-kalendarji tqassmu u nbiegħu tista' tgħid kollha. Dawn is-sinjuri, li nħoss li għandi nsemmihom b'isimhom, huma:— Ġużeppa Borg, Lucrezia Camilleri, Ġużeppa Dingli, Rose Farrugia, Ġuditta Grech, Iris Guillaumier u Mary Parascandolo; is-sinjorini Rita u Gloria Bonello, Miriam Grech, Charlotte Micallef, u Helen Scicluna; is-sur Valentino Muscat, u Dun Ġwann Zammit Hammet. Lil dawn is-sinjuri kollha, li żgur bħalna għandhom ħafna għal qalbhom il-ġid ta' Ħal Balzan, nirringrazzjawhom minn qiegħ qalbna u żgur li l-isforz tagħhom ma jintesiex.

Nixtiequ nirringrazzjaw ukoll lill-Kappillan, il-Kan. Dun Karm Sciberras, li għinna mhux biss billi għamlilna l-qalb imma wkoll billi tana t-tagħrif parrokkjali li kellna bżonn biex il-kalendarju nagħmluh informattiv kemm jista' jkun. Nirringrazzjaw ukoll lis-sur Renè Guillaumier u s-sur Joe Abdilla, li xi ritratti tagħhom dehru fil-kalendarju.

Suġġerimenti

L-aħħar kelma ngħidha lill-Balzanin kollha, li l-kalendarju wasal fi djarhom. Mingħandhom nistennew suġġerimenti u kritika siewja sabiex, jekk Alla jrid, għas-sena d-dieħla nkunu nistgħu nagħmlu progress. Nixtieq ukoll li min għandu xi ritratti qodma ta' Ħal Balzan u ta' xi ġrajjiet li seħħu f'dan ir-raħal, javviċina lil xi wieħed minna tal-Bord Editorjali. Il-kooperazzjoni ta' kulħadd hija meħtieġa ħafna. Filwaqt li nroddu ħajr bil-quddiem, nittamaw li kulħadd isib il-kalendarju ta' interess u siwi f'din is-sena l-ġdida.

Il-Koppla artistika ta' stil joniku antik li tiddomina l-Knisja Parrokkjali ta' Ħal Balzan. Tidher tajjeb l-iskultura li ssebbaħ din il-Koppla, kif ukoll waħda mit-tmien 'cariatidi' li fuqhom tistrieħ il-Koppla. Jidhru wkoll tlieta mis-seba' anġli li jissimboliġġjaw is-seba' doni ta' l-Ispirtu s-Santu, impittra minn Ġużeppi Calì.

BEJNIETNA N-NISA

IT-TMEXXIJA TAL-FAMILJA

Is-suġġett tal-lum huwa fuq l-użu tajjeb u għaqli tal-flus. Illum, forsi aktar minn qabel, jeħtieġ għaqal u ekonomija; il-familja trid tgħix, tiekol u tilbes u għandha bżonn ta' affarijiet li sa ftit tas-snin ilu kienu kkunsidrati bħala "lussu".

Qabel xejn, kelma ta' parir: il-miżżewġin iridu jifhmu li l-flus qegħdin għas-servizz tagħhom u m'għandhom qatt isiru lsiera tal-flus. Ħafna miżżewġin ikollhom inkwiet kbir minħabba l-flus — inkwiet li saħansitra jista' jwassal għall-firda. Biex ma jkunx hemm dan l-inkwiet, kull koppja jeħtieġ li tagħraf li jrid ikun hemm **fiduċja sħiħa** bejniethom. M'għandux ikun hemm ħabi bejniethom dwar kull sold li jaqilgħu jew jirtu, u jiftakru li huma sħab fil-faqar u fil-għana.

Il-flus ma jiġġebbdux. Għalhekk biex il-paga tar-raġel isservi jeħtieġ li l-miżżewġin, flimkien, jagħmlu "budget". Dan il-"budget" irid isir fuq il paga tar-raġel biss. Qatt m'għandu jsir "budget" fuq xi flus li r-raġel jagħmel minn xi "overtime" jew xi flus li qed taqla' l-mara jekk din taħdem. Dawn il-flus żejda jistgħu jitfaddlu jew jintefqu fuq xi ħaġa "extra" fid-dar li normalment nistgħu ngħaddu mingħajrha.

Kif isir dan il-"budget"? Kull ma hemm bżonn huwa lapis, pitazz u ftit tal-ħsieb. Innizzlu l-ewwel l-ispejjeż regolari li għandna — dawk l-ispejjeż li "jorqdu u jqumu magħna" — bħal ma huma l-kera, id-dawl, ilma u gass. Wara dawn, tiġi s-somma dedikata għall-ikel, u mbagħad l-ispejjeż l-oħra tal-ħajja, bħal ħwejjeġ, tabib u mediċini, rikrejazzjoni u rigali, u spejjeż personali kemm tar-raġel kif ukoll tal-mara. Niftakru li jekk ir-raġel irid il-flus biex ipejjep jew jieħu xi kafè jew flixkun birra, il-mara trid taħseb għall-kosmetiċi u 'hairdresser'. Il-bżonnijiet tat-tfal iridu jitniżżlu wkoll. Jekk tkun ġejja xi tarbija, irridu naħsbu għall-ispejjeż li jkun hemm bżonn. Nagħmlu wkoll mezz li fit-tqassim ta' dan il-'budget' hemm bżonn ta' ċertu tfaddil, żgħir kemm hu żgħir, għax, bħal ma jgħid il-qawl Malti, "xemx u xita Alla jaf meta".

Ladarba jkun sar dan il-'budget', ikun jeħtieġ li wieħed josservah u joqgħod attent li ma jintefqux, sa fejn hu possibbli, aktar flus milli jkun hemm "ivvutati" għal kull taqsima tiegħu. M'iniex se noqgħod nidħol fil-meriti ta' min għandu jieħu ħsieb li jmexxi dan l-'budget' — jekk hux ir-raġel jew il-mara. Kulħadd irid isib l-aħjar soluzzjoni għas-sitwazzjoni tiegħu, iżda nerġa' ngħid li l-fiduċja reċiproka hija assolutament neċessarja.

Lill-miżżewġin friski rrid ngħidilhom joqogħdu attenti dwar ix-xiri bin-nifs — il-"hire purchase". Jien inħobb ngħid lill-għarajjes: "tħallux ix-xiri bin-nifs jaqtgħalkom nifiskom." Qatt tixtru aktar minn oġġett wieħed bin-nifs. Meta tispiċċaw tħallsu oġġett tistgħu taħsbu biex tibdew tixtru ieħor, iżda mhux tnejn jew, agħar, tlieta flimkien. Fil-kwistjoni tax-xiri, l-istess bħal f'kull ħaġa oħra fil-ħajja, kulħadd għandu jkejjel b'xibru u mhux b'dak ta' ħutek jew tal-ġara.

Kif rajna, biex tagħmel "budget" tal-familja m'hemmx għalfejn tkun ekonomista jew xi ministru tal-finanzi. Dak li hu meħtieġ hu li jkun hemm fiduċja sħiħa f'xulxin, għaliex iż-żwieġ hu ħaġa bejn tnejn u ma jistax jimxi sewwa jekk minn naħa jew mill-oħra jkun hemm nuqqas ta' fiduċja jew ħabi. Dan, wara kollox, huwa dak li aħna għandna nifhmu b'**Komunità ta' Mħabba.**

D.S.

GĦALINA Ż-ŻGĦAŻAGĦ

Erġajna għal darb'oħra magħkom, u filwaqt li nixtequlkom il-kumplament tas-sena mimlija risq u hena nixtiequ nuru d-dispjaċir tagħna għax ħriġna ddiżappuntati bin-nuqqas ta' korrispondenza mingħandkom. Aħna xtaqna nitkellmu magħkom imma qegħdin tagħmluha diffiċli wisq. Aħna ma naħsbux li tlabniekom ħafna. Għalhekk inqumu minnagħsa li ninsabu fiha; u ibagħtu għidulna fuq kull ħaġa interessanti li tolqot lilna.

U biex nagħtukom xi ħaġa fuqiex tiktbulna, aħna se nagħmlu din il-mistoqsija lilkom —

Taħsbux li xi postijiet ta' rikreazzjoni fir-raħal tagħna qed jintużaw għall-attivitajiet li nħobbu aħna?

Ibagħtu għidulna l-fehmiet tagħkom u ħeġġu lil sħabkom biex jiktbulna wkoll.

Pawlu u Twanny.

VITAFOAM

ISEM TA' GARANZIJA

PRODOTTI —

SAQQIJIET,

IMHADED,

CUSHIONS U

AFFARIJIET OHRA TAL-FOAM

Irrikorru:

VITAFOAM MALTA LIMITED

Industrial Estate, San Ġwann (B'Kara)

Telephone: 36275/76

ITTRI LILL-EDITUR

BALAVOSTRI FUQ IL-BEJT TAL-KNISJA

Sur Editur,

Nixtieq tippermettili nesprimi opinjoni dwar il-balavostri li hemm maħsuba għal fuq il-bejt tal-knisja parrokkjali. Jiena napprezza kull ma kiteb il-Kanonku Dun Spir Sammut (Ħal Balzan Nov./Diċ. 1975, p.2), iżda fil-ħsieb umli tiegħi u bir-rispett kollu għal dak li esprimew xi periti li semma l-Kanonku, il-balavostrar ma narahx li jaqbel ma' l-istil sobriju, imma eleganti fis-sempliċità tiegħu, tal-knisja.

Barra milli x'naħseb jiena, ta' min ifakkar li meta kienet qiegħda tinbena l-koppla fl-1693, l-isqof David Cocco Palmieri kien ħatar lill-magħruf arkitett Lorenzo Gafà u lill-imgħallem Ġanni Barbara, it-tnejn fl-impieg ta' l-Ordni ta' San Ġwann, biex jeżaminaw dak li kellu jsir biex jissokta l-bini tas-saqaf tal-knisja (Dimech, Ġ. **Ħal Balzan**, Sett/Ott. 1975, p. 1). Tgħid kieku kien hemm lok li jsir balavostri fuq is-saqaf dawn iż-żewġ esperti ma kinux jissuġġeruh?

Minkejja t-tfittix li sar ma nafux min kien l-arkitett li ħażżeż il-pjanta u ddisinja l-bini tal-knisja (Dimech, Ġ. **Ħal Balzan** Marzu/April 1974, p. 1) u anqas għad ma nstabu l-pjanta u d-disinn oriġinali jew xi abbozzi tagħhom. Għalhekk fl-assenza ta' tagħrif dwar id-dehra arkitettonika oriġinali tal-knisja, kif ħoloqha l-arkitett tagħha, jidhirli li jkun għemil ta' prudenza u għaqal li wieħed joqgħod għad-deċiżjoni tal-ġunta tal-Kurja li l-balavostrar ma jsirx.

Balzan.

Dr. Pawlu Cassar M.D.

RESTAWR TAL-KNEJJES QODMA TAL-LUNZJATA U TA' SANTU ROKKU

Sur Editur,

Fl-aħħar ta' Diċembru li għadda, waqt li kont għaddej minn ħdejn il-knisja ta' Santu Rokku u l-knisja parrokkjali qadima tal-Lunzjata, rajt li l-ħitan ta' dawn il-knejjes kienu qegħdin jiġu miksija bis-siment. Jiena naħseb li dan sar bil-ħsieb li jiġu ppreservati dawn il-ħitan, u jiena ma stajtx ma napprezzax il-volontà tajba ta' min ġie f'moħħu dan il-ħsieb, iżda ma naqbilx mal-metodu li bih ġiet imwettqa din l-idea. Il-ħitan ta' dawn il-knejjes huma tal-ġebel u dawk il-ġebliet li tmermru kellhom jiġu restawrati u mibdula b'ġebel oħrajn u mhux miksija bis-siment jew materjal ieħor modern.

Dak li jgħodd għall-kisi ta' faċċata li nbniet fi żminijiet reċenti m a jgħoddx għall-kisi ta' edifiċċju li nbena mijiet ta' snin ilu u li jikkostitwixxi patrimonju kollettiv; aktar u aktar meta, kif għarrafna Rev. Ġ. Dimech, "minn meta ġiet mibnija din il-Knisja ta' l-Annunzjata sal-ġurnata tallum, din il-Knisja baqgħet tgawdi l-oriġinalità tagħha minn barra" **(Ħal Balzan,** Marzu/April 1972, p. 1)

Xejn anqas ta' preġju artistiku hija l-knisja ta' Santu Rokku, li l-arkitett Hugh Braun F.S.A., F.R.I.B.A. sejjaħ "ġojjell ċkejken" (Braun, H. Works of Art in Malta, London, 1946, p. 1). Dwar din il-knisja Rev. Ġ. Dimech igħidilna li minn dak li jidher fl-Arkivju Parrokkjali "ftit jew xejn sarulha alterazzjonijiet fil-kostruzzjoni tagħha".

Kieku kont naf minn qabel x'kien sejjer isir, jiena kont nagħmel ħilti kollha biex ir-restawr isir bil-ġebel. Illum ma nistax nagħmel ħaġa oħra ħlief nirreġistra l-ħasra tiegħi li dan ma sarx hekk u nappella lil min hu responsabbli tal-patrimonju tal-pajjiż biex meta jkun hemm il-ħtieġa ta' tiswija, din issir b'mod li ma tbiddilx id-dehra tal-qedem ta' l-oġġett li jkun.

Balzan.

Dr. Pawlu Cassar M.D.

MILL-UFFIĊĊJU PARROKKJALI

Membri ġodda tal-Knisja bil-Magħmudija

Roslyn Falzon, bint Joe u Josephine.
Sharon Myatt, bint Anthony u Antoinette.
Jean Mercieca, bin John u Nancy.
Adriana Borg Cardona, bint Albert u Moira.
Kevin Ellul, bin Alfred u Doris.
Martin-Herbert Conrad, bin Herbert u Eileen.
Malcolm Mifsud, bin Robert u Joan.
Lara Spiteri, bint Tonio LL.D. u Liliana.
Lorenzo Pulis, bin Joe u Antonia.
Joanna Borg, bint Louis u Lina.
Randolph Muscat, bin Charles u Anna.
John Licari, bin Joseph u Mary.
Marco Chetcuti, bin Valentino u Pauline.

Ingħaqdu fl-imħabba fiż-Żwieġ Nisrani

Joseph Vella u Doris Camilleri.
Hector Chetcuti u Monica Grima.

Ħutna nsara li għaddew għall-ħajja ta' dejjem

Ġorġ Sammut.
Manwel Chetcuti.
Carmen Ebejer.
Vincenzo Ellul.
Suor Guglielmina Cordina.

ROKNA GĦAT-TFAL

Għeżież tfal,

Kemm hi ħaġa sabiħa u tajba għalikom li tifhmu sewwa li mhux dak kollu li tisimgħu minn ħaddieħor ikun tajjeb u ta' ġid għalikom.

Xi drabi, tfal li ma jkunux bil-għaqal ma jkunux kuntenti qabel ma jwaqqgħu fl-istess żbalji tagħhom lil sħabhom. Hekk, per eżempju, tifel li bil-vleġġa f'idu beda jkisser il-lampi ta' l-elettriku jew jispara fuq is-'signs' li jara fit-triq, ma jkunx kuntent qabel ma jara lil sħabu jagħmlu bħalu.

Għalhekk, tfal, aqraw sewwa din il-ħrafa u ifhmu li fid-dinja hawn min tassew jixteqilkom il-ġid u hawn oħrajn li, fil-waqt li taparsi jħobbukom, ħsiebhom ikun biss li jwassulkom fl-iżbalji tagħhom. Il-ħrafa hi din.

Ċertu volpi li kien mejjet bil-għatx, bla ma qagħad jaħseb, qabeż ġo bir bi ftit ilma u meta ġie biex joħroġ induna li ma setax. Ġara li ftit ħin wara għaddiet minn hemm mogħża, u x'ħin ittawlet 'l isfel il-volpi kien pront qalilha: "Jekk trid xarba ilma frisk agħmel bħali u inżel hawn."

Il-mogħża bla ma ħasbet xejn qabżet ħdejh u l-volpi kien pront qalilha: "Ħallini nitla' minn fuq dahrek u noħroġ barra l-bir!" Hekk għamlu, u l-imsejkna mogħża baqgħet f'qiegħ il-bir filwaqt li l-lupu sab ruħu barra mill-ġdid.

Dak li jiġrilu min jisma' mingħajr ma jaħseb il-kliem ta' l-oħrajn.

KOMPETIZZJONI BIL-PREMJU

Tfal,

Erġajna wasalna għal kompetizzjoni oħra, l-ewwel waħda għal din is-sena, li hija sena biżestili ('Leap Year'). Għalhekk ħsibna li l-kompetizzjoni tkun fuq din is-sena l-ġdida. Xogħolkom hu li twieġbu dawn il-mistoqsijiet li ġejjin:

1. **Kull meta taħbat sena biżestili ('leap year')?**
2. **Kemm-il jum fiha sena biżestili?**
3. **F'liema xahar jiżdied il-jum żejjed?**
4. **Kif jiġi dan il-jum żejjed?**

(Tistgħu tfittxu f'kotba jew tistaqsu l-għalliema tagħkom biex igħinukom, l-aktar f'mistoqsija 4).

Bħas-soltu, ibagħtu l-kompetizzjoni tagħkom f'envelop magħluq u ndirizzawh lill-Każin tal-Banda 'San Gabriel', jew impustawh intom stess fil-letter box ta' l-istess każin. Għandkom żmien sa nhar is-Sibt, 21 ta' Frar, 1976.

It-tweġibiet ta' l-aħħar tisliba kienu:—
1. Tappijiet; 2. Premju; 3. Novena; 4. Bewsa; 5. Palermu; 6. Sopop; 7. Bennej; 8 .Annunzjatu.

Ir-rebbieħ tal-kompetizzjoni huwa Jesmond Pace li joqgħod 'St. Anthony', Triq l-Annunzjata, Ħal Balzan.

Il-premju nieħdu ħsieb nibagħtuhulu.

IL-KAZIN TAL-BANDA "SAN GABRIEL"

FIT-12 T'OTTUBRU 1974 U FL-24 TA' L-ISTESS XAHAR, IS-SEGRETARJU TAL-KAŻIN 'SAN GABRIEL' IRĊIEVA ŻEWĠ ITTRI, TA' L-EWWEL MIS-SUR TONIO BONELLO U TAT-TIENI MIS-SUR VICTOR AQUILINA, IT-TNEJN IMPJEGATI MAR-REDIFFUSION, ILLUM XANDIR MALTA. FIŻ-ŻEWĠ ITTRI NTALAB TAGĦRIF STORIKU DWAR IL-KAŻIN TAGĦNA, BILLI FIS-SENA TA' WARA, 1975, KIENU SE JIBDEW SENSIELA TA' XANDIRIET DWAR IL-KAŻINI TAL-BANED TA' MALTA U GĦAWDEX. DAN IT-TAGĦRIF ĦADT ĦSIEBU JIEN, U MID-DOKUMENTI LI JEŻISTU FL-ARKIVJU TAL-KAŻIN IRNEXXIELI NSIB TAGĦRIF BIŻŻEJJED GĦALL-ISKOP MEĦTIEĠ. IS-SENA LI GĦADDIET BDIET DIN IS-SENSIELA TA' XANDIRIET IPPREŻENTATA MIS-SUR TONIO BONELLO, U BIL-PJAĊIR KOLLU NGĦARRAF LI L-EWWEL XANDIRA MINN DIN IS-SENSIELA KIENET PROPRJU DWAR IL-KAŻIN TAGĦNA. DIN INSTEMGĦET NHAR L-ERBGĦA, 7 TA' MEJJU 1975, FIS-7.00 P.M. FUQ IR-REDIFFUSION. BILLI FORSI KIEN HAWN MIN DIN IX-XANDIRA MA SEMAGĦHIEX, DEHERLI LI TKUN ĦAĠA TAJBA LI NIPPUBBLIKA DAN IT-TAGĦRIF STORIKU DWAR IL-KAŻIN TAL-BANDA TAGĦNA, L-EWWELNETT SABIEX INSIRU NAFU IKTAR DWAR DIN IL-GĦAQDA, U SABIEX INĦAJJAR LIL XI ĦADD IEĦOR IŻID MA' DAK LI GĦEDT JIEN, U FL-ISTESS ĦIN INĦAJJAR LIL DAWK LI HUMA F'XI GĦAQDA OĦRA FIR-RAĦAL TAGĦNA JAGĦTUNA XI TAGĦRIF STORIKU DWAR L-GĦAQDA TAGĦHOM.

TWELID TAL-KAŻIN

F'April tal-1920, għadd ta' rġiel ftiehmu li jiftħu każin. Wara li għamlu dak kollu li kien jinħtieġ skond il-liġi, infetaħ fi Triq Santa Marija Ħal Balzan. Billi fir-raħal kien hemm każin ieħor li jġib l-isem ta' Marija Annunzjata, li hija l-patruna tagħna l-Balzanin, il-każin il-ġdid tawh l-isem ta' "Circolo San Gabriele", billi dan l-arkanġlu għandu x'jaqsam mal-misteru ta' l-Inkarnazzjoni. L-iskop ewlieni ta' dan il-każin kien li jieħu ħsieb l-armar u t-tiżjin tal-festi ta' barra li jsiru ad unur ta' Marija Annunzjata. Għalkemm meta nfetaħ dan il-każin l-għadd tas-soċi ma kienx tant kbir, iżda fi ftit żmien is-soċi komplew jiżdiedu u ġie ffurmat l-ewwel kumitat, li kien magħmul minn dawn is-sinjuri:

Albert Pearson (President); Carmelo Buhagiar (Viċi-President); Giuseppe Muscat (Segretarju); Salvatore Attard (Kaxxier); Membri: Joseph Falzon, Giuseppe Muscat Ebejer, Vittorjo Chetcuti, u Luigi Micallef.

Dan il-kumitat ħadem u stinka biex rama l-każin. Wara li kienu ħallsu sena kera lill-Kappillan ta' dak iż-żmien, Dun Amabile Sisner, billi l-post li kienu krew kien tal-knisja, u wara li xtraw xi għamara u affarijiet oħra, il-bilanċ finanzjarju li kien fad-lilha s-soċjetà kien żgħir ferm, u dan skond ma jidher mir-rendikont li kien ġie ffirmat mill-President, mis-Segretarju, u mill-Kaxxier. Skond deċiżjoni tal-kumitat li kienet saret fit-12 ta' Ġunju 1921, il-każin kien ġie trasferit għal lokal ieħor f'Church Street, qrib il-knisja parrokkjali, bil-kundizzjoni li jibqa' jġib l-isem li kellu, jiġifieri "Circolo San Gabriele", u li kollox jibqa' taħt id-direzzjoni tal-kumitat. F'din is-sena wkoll ġie maħtur il-Wisq Nobbli Konti Bernardo Manduca Piscopo Macedonia Zamitt bħala President Onorarju.

Billi l-għan ewlieni ta' dan il-każin kien li jieħu ħsieb l-armar tal-festa, fis-sena 1930, taħt id-direzzjoni ta' l-imgħallem Mikiel Micallef u bit-tħabrik ta' Ċensu Brincat u Ġużeppi Muscat, kien sar sett trofej u pedestall għoli li fuqu tintrama l-istatwa ta' Ġuditta, li għadhom jintramaw fil-festa tagħna sal-ġurnata tal-lum. Dan ix-xogħol sar fuq disinn ta' l-imgħallem Valentino Falzon. Saru wkoll erba' anġli li jintramaw fuq l-erba' mensli ta' dan il-pedestall. Id-drapp għat-trofej kien inħiet minn dawn is-sinjuri: Annunzjata

KITBA TA' VALENTINO MUSCAT

Sammut, Pawla Muscat u bintha Carmela Muscat, li għamlu dan ix-xogħol kollu bla ħlas. Dan id-drapp, li għadda minn fuqu nofs seklu, għadu jeżisti u għadu fi stat mhux ħażin.

Sar ukoll sett ta' sitt pavaljuni tad-drapp li fuqu kien hemm l-Angelus, li kien jintrama mal-festuni tal-liedna fi Triq id-Dritta ta' quddiem il-knisja. Dawn il-pavaljuni damu jintramaw għal ħafna snin.

Għall-ħabta ta' dan iż-żmien ukoll kienu ġew irrestawrati l-kolonni li jinsabu fi Triq id-Dritta u li dak iż-żmien kienu jintramaw b'ornamenti tal-ħadid tassew sbieħ. Dawn kienu jinxtegħlu bit-tazzi taż-żejt li kienu jkunu ta' bosta lwien. Fil-kors taż-żmien is-sistema tad-dawl inbidlet meta daħal l-elettriku, u allura saru brazzi adattati għad-dawl il-ġdid u dawn l-ornamenti għat-tazzi taż-żejt sabu ruħhom imwarrbin.

Aktar ma għadda ż-żmien, dan il-każin kien aktar iżid fl-armar tat-toroq. Tant li issa nsibu li saret kuruna li kienet tintrama fuq żewġ kolonni kbar. Din il-kuruna saret fuq disinn ta' l-imgħallem Wiġi Ebejer u nħadmet mis-sur Abraham Muscat. Din kienet tintrama fi Triq id-Dritta ftit 'l isfel mill-każin fejn kien dak iż-żmien u kważi f'tarf il-każin preżenti. Meta mbagħad il-faċċata tal-knisja bdiet tinxtegħel bl-elettriku, din il-kuruna ma baqgħetx tintrama. Biss il-kolonni għadhom jintramaw waħda fuq kull naħa tal-bieb prinċipali tal-Każin tal-Banda 'San Gabriel'.

Il-kumitat u s-soċi, li dejjem kellhom il-ħsieb li jiksbu dar aħjar għas-soċjetà, ġarrew għal 205 Main Street u, billi dan il-lokal kellu jaqa' biex issir pjazza, fit-23 t'Awwissu 1934 reġgħu sabu post ieħor fl-istess triq, jiġifieri finnumru 92. F'dan il-post il-każin dam għal bosta snin.

BANDALORA RRAKKMATA

Fis-sena 1928 il-kumitat ta' dak iż-żmien deherlu li l-każin kien jippossedi fondi biżżejjed li seta' jiddisponi parti minnhom biex issir xi ħaġa utli u li l-każin ikun jista' jgawdiha għal żmien twil. Kien hemm żewġ suġġerimenti fuq dan is-suġġett. Wieħed kien li jintxtara sett għas-sala, l-ieħor li ssir bandalora rrakkmata. Għalhekk fis-27 ta' Settembru ta' dik is-sena, fit-8.30 p.m., il-kumitat iltaqa' biex jiddiskuti fuq iż-żewġ suġġerimenti li kienu saru biex ikun jista' jirreferihom lis-soċi f'laqgħa ġenerali. Fis-7 t'Ottubru ta' l-istess sena l-kumitat reġa' ltaqa' biex jagħti d-deċiżjoni tiegħu u, għalkemm is-suġġerimenti proposti kienu t-tnejn meħtieġa għall-każin, dehrilhom li għall-mument kienet aktar ħaġa xierqa li ssir bandalora rrakkmata. F'laqgħa oħra li saret fl-14 ta' l-istess xahar, il-kumitat ħaseb biex isir disinn sabiex ikun jista' jsejjaħ laqgħa ġenerali biex is-soċi jkunu jistgħu jiddeċiedu jekk jagħtux is-setgħa lill-kumitat li jagħmel din il-bandalora jew le. Is-soċi taw il-fiat tagħhom li ssir il-bandalora rrakkmata f'laqgħa ġenerali li saret nhar il-Ħadd, 21 t'Ottubru ta' l-istess sena, u approvaw ukoll in-nefqa ta' £30 għal dan il-proġett. Fil-verità l-bandalora qamet £32. 14s. 1d..

Issa l-kumitat, li l-membri uffiċjali tiegħu kienu dawn is-sinjuri: Ġanni Borg President, Ġużeppi Sammut Segretarju, Mikiel Micallef Kaxxier, beda x-xogħol tiegħu biex iwettaq il-proġett li daħal għalih. Sar disinn li għamlu l-imgħallem Luqa Agius, membru ta' l-istess każin. Dan ix-xogħol għamlu mingħajr ebda ħlas. Billi l-kontorn tad-drapp tad-disinn ta' l-imgħallem Luqa Agius kien verament sabiħ, il-kumitat iddeċieda li d-drapp tal-bandalora jsir fuq il-kontorn tiegħu. Il-pass li issa kien imiss kien li jsibu disinjatur biex jimla dan il-kontorn tad-drapp. Billi l-Kaxxier, is-sur Mikiel Micallef, inzerta kien jaf lid-disinjatur, is-sur Benjamin Sultana, talbu biex jimla b'disinn il-kontorn ta' din il-bandalora. Dan id-disinjatur aċċetta bil-qalb kollha li jagħmel dan ix-xogħol, u fil-

Wieħed minn sett trofej ta' għaxra li għadhom sal-lum jintramaw quddiem il-knisja għall-festa ta' Marija Annunzjata. Dan is-sett kien sar fl-1930.

fatt għamel disinn li mhux biss jagħmel unur lis-sur Benjamin Sultana imma li jgħaxxaq lil kull min jara din il-bandalora, li nistgħu ngħidu mingħajr ftaħir li hija waħda mill-isbaħ bandalori li hawn fil-gżira tagħna, jekk mhux l-isbaħ waħda wkoll. Ta' dan id-disinn is-sur Sultana kien ħa £3.

L-ARMA TAL-KAŻIN

Ħaġa li kienet qed tinkwieta lill-kumitat kienet l-arma li kellha ssir f'din il-bandalora. Huma avviċinaw lil diversi persuni li setgħu jagħtuhom ħjiel fuq l-arma ta' San Gabriel, iżda mingħajr l-ebda frott. Sar tiftix fil-Bibljoteka Rjali ta' Malta, iżda kien ukoll għalxejn. Fl-aħħar avviċinaw lil Mons. Carlo Cortis, li kien l-Arċipriet tal-Kattidral u li dak iż-żmien kien joqgħod f'61 Triq il-Kbira fir-raħal tagħna, li ssuġġerielhom torri bil-kliem fuqu "Fortitudo Dei", li tfisser 'il-Qawwa t'Alla'.

Wara li l-kumitat kellu issa d-disinn lest u kien ukoll qata' l-kustjoni ta' l-arma, iltaqa' ma' diffikultà oħra li żammitu xi ftit milli jkompli x-xogħol li kien beda, irrid ngħid li ma sabx drapp adattat għall-bandalora hawn Malta. Għal dan il-għan avviċinaw bniedem biex iġibilhom il-bellus li kien jenħtieġ għaliha. Dan ħadem kemm felaħ, iżda anke hu ltaqa' ma' diffikultà oħra għax ma setax isib iż-żewġ kuluri ta' bellus li ried. Biss fl-aħħar irnexxielu jġib il-bellus abjad meħtieġ għall-fond tal-bandalora minn Franza, u l-bellus blù għall-pendenti u l-pavaljun mill-Ingilterra. Il-kumitat issa kien fi stat li jista' jordna r-rakkmu tagħha.

Fir-raħal tagħna għandna s-sorijiet tal-Bon Pastur, li dak iż-żmien kienu msemmija ħafna għax-xogħol tar-rakkmu li kien isir hawn Malta. It-tliet uffiċjali tal-kumitat li semmejt aktar 'il fuq marru fil-kunvent ta' dawn is-sorijiet, li jinsab fi Triq Idmejda, u sar il-ftehim fuq ix-xogħol u fuq il-prezz tiegħu. Fil-waqt li x-xogħol tar-rakkmu kien qed isir, il-kumitat ħaseb sabiex ilesti labarda għal din il-bandalora. Huma riedu li din il-labarda tkun tikkonsisti f'salib tal-Kavallieri bi frieġħi tar-rand imdawrin miegħu. Għal dan ix-xogħol huma nkarigaw lis-sur Manwel Farrugia, arġentier minn Birkirkara, li esegwixxa x-xogħol b'sudisfazzjon tal-kumitat u fi żmien qasir, tant li xogħlu ntemm fil-ħin opportun.

Il-festa titulari tar-raħal kienet bdiet toqrob, u ħabat ukoll li għal din il-festa tal-1930 l-vara ta' l-Annunzjata kienet qed tiġi ndurata u sgraffita mill-ġdid, u għalhekk ix-xewqa tal-kumitat kienet li l-bandalora tiżżanżan f'din il-festa, kif difatti sar. Fl-Għid il-Kbir ta' dik is-sena, il-bandalora tbierket fil-każin, fil-lokal li llum m'għadux jeżisti billi dan twaqqa' biex issir il-pjazza li hemm fuq in-naħa tal-kampnar tal-knisja. Kbir kien il-ferħ tal-kumitat u tal-membri kollha tal-Każin 'San Gabriel' għal din l-okkażjoni, u xejn anqas kbir kien il-ferħ ta' l-ammiraturi ta' dal-każin u tista' tgħid tal-Balzanin kollha. Fil-festa titulari, imbagħad, li dak iż-żmien kienet tiġi tmint ijiem fuq Għid il-Kbir, jiġifieri f'Ħadd il-Ġdid, il-bandalora kienet esposta fil-każin għall-ammirazzjoni tal-pubbliku, li minn fommu ħareġ biss kliem ta' tifħir. Din il-bandalora għadha fi stat verament tajjeb, u wieħed jista' jaraha fil-każin fil-festa titulari ta' Marija Annunzjata.

Id-dar fi Triq Santa Marija fejn fetaħ għall-ewwel darba l-Każin 'San Gabriel' fl-1920.

(jissokta)